

UPPSALA
UNIVERSITET

Rapport nr: 2014ht01414

Institutionen för
pedagogik, didaktik och
utbildningsstudier.
Examensarbete i
utbildningsvetenskap
inom allmänt
utbildningsområde,
15 hp

Att arbeta utomlands

En studie om svenska lärare som arbetar utomlands

Jwan Abdulkarim

Handledare: Josefine Krih

Examinator: Wieland Wirmke

Sammanfattning

Denna studie handlar om svenska lärare som på ett eller annat sätt tagit sig utomlands och som arbetar på svenska skolor utomlands. Valet av ämne utgår ifrån dels ett intresse för ämnet och nyfikenhet till motiven att flytta, dels ett egenintresse för arbete på svenska skolor utomlands där det är intressant att veta hur lärare gick tillväga. För att få svar på dessa forskningsfrågor användes det fenomenografiska perspektivet med utgångspunkt i kvalitativa intervjuer. Fyra gymnasielärare kom att intervjuas och materialet har sedan transkriberades och analyserats utifrån det fenomenografiska perspektivet. Med utgångspunkt i den resulterande empirin skapades således kategorier utifrån de uppfattade fenomen och motiv som låg bakom flytten från Sverige. Resultatet visade att de främsta motiven till varför lärare befinner sig utomlands är att de antingen är medföljande eller att de söker sig till ett äventyr som sedan också kan ge dem en högre status i karriär. Vad gäller upplevelsen av arbete på den svenska skolan utomlands, upplever de allra flesta lärare att arbetsuppgifterna är mycket mer varierande där de får hoppa in som vikarie gång på gång. Tidigare forskning kring ämnet är mycket begränsad och därför är också diskussionen tämligen begränsad.

Nyckelord: Fenomenografi, lärare utomlands, svenska skolan utomlands, erfara, uppfattning.

Innehållsförteckning

Rapport nr: 2014ht01414.....	1
Sammanfattning.....	2
Bakgrund.....	5
Litteraturöversikt.....	7
Lärarkyrket – vem blir gymnasielärare?.....	7
Att göra karriär som gymnasielärare.....	7
Internationella skolor.....	8
Teoretiska utgångspunkter.....	9
Syfte och frågeställningar.....	12
Syfte.....	12
Problemformulering.....	12
Metod.....	13
Urval.....	13
Genomförande av intervjuer.....	14
Material.....	14
Databearbetning och analysmetod.....	15
Reflektion över intervju som metod.....	15
Validitet och reliabilitet.....	15
Etiska aspekter.....	15
Bakgrund om de intervjuade.....	17
Vilka motiv ligger bakom valet av att arbeta på en svensk skola utomlands?.....	17
K1:1 Egen karriär – Ingen effekt.....	18
K1:2 Egen karriär – Positiv effekt.....	18
K1:3 Egen karriär – Negativ effekt.....	19
K2 Partners karriär – Aktiv medföljare.....	19
K2:2 Partners karriär – Aktiv medföljare och världsmedborgarskap.....	20
K3:1 Unga äventyrssökare.....	21
K3:2 Freemovers - Äldre vandringsjälmar.....	22
Vilka erfarenheter har svenska lärare av arbete på svensk skola utomlands?.....	22

K1:1 Liten skola – Positivt.....	23
K1:2 Liten svensk skola – Negativt.....	23
K1:3 Små klasser/ Homogena grupper – Positivt	24
K1:4 Små klasser/ Homogena grupper – Negativt	25
K1:5 Föräldrars inverkan	25
K2:1 Integrerad – Kritisk till ”svensk bubbla”	26
K2:2 Icke Integrerad – Positiv till ”svensk bubbla”	27
Diskussion	29
Konklusion	31
Referenslista	32
Bilaga 1 - Intervjuguide.....	34

Bakgrund

Internationalisering och internationella skolor har ständigt ökat och blivit en del av vardagen. Bland annat finns det beräkningar på omkring 850 internationella skolor i 90 länder världen över. Detta är en stor ökning från till exempel 1960-talet där det endast fanns omkring 60 olika skolor. När internationella skolor tog fart, fanns det bland annat engelska och amerikanska skolor som fanns till för att erbjuda en specifik skolutbildning och ett specifikt kulturellt utbyte, den engelska eller den amerikanska kulturen. De personer som drogs till skolorna då var personer som var:

- Engelsktalande individerna som befann sig i utlandet och som syftade till att återvända till sitt engelska utbildningssystem.
- Icke-engelsk talande individer som antog att utbildningen skulle resultera i en väg för en friare globalare rörelse. Dessa individer valde också att läsa på internationella skolor för att förbereda sig inför fortsatta universitetsstudier i antingen Storbritannien eller Nordamerika (Meija, 2002 s 14-15).

De nuvarande internationella skolorna har en bredare mångfald och är mer inkluderande. Detta innebär att elever som i dagsläget söker sig till de internationella skolorna möjligtvis inte behöver ha engelska som sitt förstaspråk. De personer som dras till skolorna lovas ett större kulturellt och språkligt utbyte givet variationen av elevbakgrunder. Detta lockar inte endast föräldrar och elever, utan också lärare menar Meija (Meija, 2002 s 16).

Det finns flera olika faktorer till varför lärare väljer att arbeta utomlands på en internationell skola. Bland annat menar Meija att de lärare som lockas till dessa skolor är sådana personer som både är resvana och rörliga. Det är personer som efterfrågar resor och arbetsplatsomväxling tid efter tid. De lärare som arbetar utomlands är bland annat de som har lätt för att etablera kontakt med den lokala befolkningen. Detta är även långtidslärare som kan stanna på en plats en längre period men som också är öppna för att byta skola och miljö. Ett annat karaktäristiskt drag för lärare som dras utomlands är de så kallade utlandsfruarna. Detta är oftast medföljare som åker på partnerns karriärresa. Ytterligare en lärargrupp som dras till skolor utanför Sveriges gränser är nyexaminerade lärare som söker erfarenhet och utmaningar inför sin yrkeskarriär (Meija, 2002 s 18).

Andra faktorer som lockar lärare till utlandsskolor är klasstorleken som oftast är mindre samt motivationen hos elever som oftast är mycket hög. Föräldraengagemanget är överlag större på internationella skolor än den är på nationella skolor vilket också medför en närmare kontakt mellan lärare och förälder (Meija, 2002 s 18-19).

I och med detta kommer denne studie främst att fokusera på vilka faktorer det är som lockar svenska lärare till utlandsarbete och arbetsplatser utomlands. Arbetsplatsen som står i fokus är en skandinavisk skola i en europeisk stad.

Litteraturöversikt

Detta kapitel består i att ge läsaren en översikt över den tidigare forskningen kring de delar som studeras i denna studie. Avsnittet består av tre delar där den första delen behandlar läraryrket och vilka personer som väljer att bli lärare. Den andra delen består i att titta på hur lärare kan göra yrkeskarriär medan den tredje delen fokusera på internationalisering av läraryrket. Kapitlet avslutas sedan med ett teoretiskt perspektiv som omgärdar utförandet av studien.

Forskningsläget för lärares val och motiv till att arbeta utanför Sveriges gränser är begränsat som helhet och måste därför undersökas separat med hjälp av tidigare forskning inom de tre ovannämnda områden.

Läraryrket – vem blir gymnasielärare?

Emi Lortie har i sin studie *School teachers – A sociological study* bland annat studerat rekryteringen till det pedagogiska arbetet och menar att de personer som söker sig till läraryrket är personer som själva haft en positiv skolgång. Dessa personer är också de som lyckats med sina studier och på så sätt fått sig en positiv bild av vad skolvärlden innebär (Lortie, 1975). Vidare menar Emil Bertilsson i sin studie *Skollärare – rekrytering till utbildning och yrke 1977-2009*, att många lärarstudenter kommer från hushåll där föräldrarna eller övrig familj har någon koppling till läraryrket. Att en eller flera familjemedlemmar varit eller är lärare sätter sin prägel i valet av att bli lärare, menar Bertilsson (Bertilsson, 2014 sid 210).

Andra gemensamma nämnare bland många lärare, menar Bertilsson är att lärarna har provat på andra yrken men att drivkraften för att föra vidare kunskap och information till andra har varit stort och vägt in i det slutgiltiga valet att bli lärare (Bertilsson, 2014 sid 211).

Att göra karriär som gymnasielärare

Att göra karriär syftar oftast till att det inom yrket finns en hierarki där arbetstagaren börjar från botten och tar sig uppåt till bättre positioner inom yrket. Att klättra i yrkes hierarkier innebär också oftast förmåner sådana som löneförhöjning eller ett större inflytande i arbetet (Bayer, 2009 sid 2). Att göra karriär som lärare innebär oftast något annat än den innebörden och karriärväg som normalt sett är etablerad inom övriga yrken. Som lärare går det inte att klättra på en förhandskapad karriärväg för att nå bättre positioner eller andra förmåner inom yrket. Dan C Lortie, som studerat närmare på ämnet menar att lärare som klättrat upp i karriär i betydelse av att stärka sin position, har tvingats in i ett tjänstbyte från att vara lärare till att exempelvis bli rektor (Lortie, 1975 sid 84-85). Ännu en forskare som tidigt presenterade en studie kring lärares

yrikeskarriär var Howard S Beckers som i sin studie gjorde undersökningar av skollärare i Chicago. I sin undersökning kunde Beckers tydligt utläsa att lärare i början av sin karriär ofta hamnar på mindre attraktiva skolor sådana som multi-etniska skolor. Det är skolor som alltså ligger i förorter med heterogena klasser. Det som Beckers menar är att väletablerade lärare sökte sig vidare till mer homogena skolor i innerstan vilket frigjorde tjänster för nyexaminerade lärare som inte hade lika mycket yrkeserfarenhet och som kunde få jobben. Det som Beckers studie också resulterade i var att detta arbetsplatsbyte utgjorde en form av steg mot en ”bättre” karriär som för dessa lärare innebar att frigöra sig från en krånglig och kaotisk vardag till en lugnare sådan med fler motiverade elever och bättre prestationer. Lärarna hade på så sätt skapat sig en mer ”problemfri” arbetsplats och arbetssituation. Karriärpositioner sinsemellan lärarna skiljer sig däremot inte på något sätt. (Becker, 1952 sid 470-471).

Tittar man vidare på Bertilssons studie, har han främst undersökt lärare på gymnasieskolor i Uppsala kommun och vilka möjligheter lärarna har till en karriärutveckling. Bertilssons undersökning visar på att gymnasielärare i Uppsala kommun förknippar karriärsteg i ett avsteg från undervisningen och klassrummet till inträde i skolledningen (Bertilsson, 2014 sid 213). Detta är något som många lärare i undersökning avstår ifrån, då passionen istället ligger i undervisningen. Istället vill lärare expandera sina ämneskunskaper och ser det som ”att göra karriär” (Bertilsson, 2014 sid 214).

Lortie menar i sin studie att frånvaron av hierarkiska steg i en karriärstege resulterar i att lärare fokuserar på sin nuvarande situation och hur den situation ska bli så bra som möjligt istället för att fokusera på framtiden. I och med att det inte finns en stege att klättra i utan att byta sin yrkesroll, läggs fokus hos lärarna istället på att fördjupa sig inom sina ämneskunskaper och göra det bästa i klassrummet (Lortie, 1975 sid 84).

Internationella skolor

Den rapport som jag specifikt har refererat till kring internationella skolor är ett föreläsningmaterial skriven av Ann-Cathrine Wagner med titeln ”*La mobilité des élites et les écoles internationales: des constructions spécifiques du national*” och titelöversättning på svenska är ”*De internationella skolorna och utbildningspraktikerna: specifika konstruktioner av det nationella*”.

I sin studie menar Wagner att barn som går på internationella skolor oftast tillhör familjer som är mycket välbärgade och som ingår i positioner inom internationella företag och organisationer som ofta byter arbetsland. Hon menar att mycket skiljer sig för barn som lever under dessa förhållanden i jämförelse med barn som bor i hem som inte har liknande förhållande. Skillnaderna ligger således i bland annat att barn vid det första exemplet ofta byter land och miljö. De måste vid ett tidigt skede lära sig att ”leva på distans” vilket också gör att de aldrig kan få nära relationer till människor runt omkring dem. Vidare har dessa barn krav på sig att prestera högt i och med föräldrars förväntningar. Wagner menar att barn på detta sätt också förberedas inför ett

internationellt liv vid ett mycket tidigare skede än barn vid det andra exemplet. Vidare menar Wagner att de internationella skolorna präglas mer av föräldrarna och deras delaktighet och engagemang. Föräldrars nätverk gör det möjligt för den internationella skolan att skapa evenemang och aktiviteter jämfört med nationella skolor. Det är alltså föräldrars nätverk som sträcker sig längre än lärarnas och skolans egna kontakter. Detta engagemang och nätverk gör också att elever på internationella skolor isoleras från umgänge och socialisering med elever från andra skolor och elever utanför denna ram, då mycket av det som präglas i livet hos dessa barn sker i samband med skola tillsammans med föräldrar (Wagner, 1996). Vid jämförelse utbildningsmässigt mellan olika internationella skolor menar författaren att utbildningen i sig är olika från skola till skola men att de sociala förhållandena är desamma för dessa skolor. Tittar man på skillnader mellan internationella och nationella skolor lyfts etniciteter och nationaliteter som en faktor som skiljer sig oerhört emellan. Wagner menar att majoritetsnationaliteten på en nationell skola ses som normen och andra minoriteter kommer på andra plats där klyftor skapas på en och samma skola. På en internationell skola ses däremot olika nationaliteter på ett annorlunda sätt där det snarare är av norm att tillhöra andra och olika nationaliteter än att ha en homogen skola med en och samma majoritetsnationalitet. Vidare påpekar Wagner att en speciell typ av kultur skapas inom ramar för sådana skolor där internationalisering är av högt värde (Wagner, 1996).

Studiens resultat visade även på att det inom den internationella skolan finns en stark drivkraft till att hävda sin identitet och nationalitet även om miljön i sig är fylld med olika nationaliteter. Detta kallar Wagner för en ”inter-nationell” kultur istället för en transnationell som internationella skolor annars förknippas med. Ett andra resultat visade på att föräldrar är drivkraften kring internationella skolor, dels är det föräldrarna som bidrar till att skolorna finns dels är de också de som aktörer som påtvingar en internationell skolgång för barn (Wagner, 1996).

Teoretiska utgångspunkter

För att kunna skapa en tydlig teoretisk utgångspunkt behöver studien utgå ifrån kvalitativa metoder som består i att karaktärisera och gestalta något. Studien söker finna och skapa kategorier som förklarar ett fenomen istället för att utgå ifrån tidigare givna kategorier (Larsson, 1983, s 7-8). Inom den kvalitativa metoden ingår tre större grenar, varav den fenomenografiska ansatsen är ett av dem, som också kommer att ligga till grund för denna studie.

Ansatsen skapades utifrån en forskning av INOM-gruppen vid institution för pedagogik vid Göteborgs universitet (Larsson, 1983, s 12). Denna ansats skapades på grund av de forskningsproblem som fanns inom den pedagogiska sfären som gjort det svårt för forskare att titta på hur uppfattning och upplevelser har varit kring frågeställningar inom den pedagogiska

ramen (Larsson, 1983, s 13). Ansatsen tittar på hur människan uppfattar fenomen precis som de är (Alexandersson 1994). Att utgå ifrån upplevelser och undermedvetna känslor hos personer sammanfattas ur *ett andra ordnings perspektiv* (Larsson, 1983, 11).

Vidare menar Michael Uljens i sitt arbete att det finns en skillnad mellan människans uppfattning av något och människans uppfattning om något. Fokus inom fenomenologi ligger således i människans uppfattning av ett fenomen som innebär att man tittar på grundförståelsen av en företeelse och inte på vilka värderingar en människa har om en företeelse (Uljens, 1989 sid 10).

Definitionen av begreppet *uppfattning* används många gånger synonymt med åsikt i vardagstal men som inte kommer att vara synonyma inför denna studie (Uljens, 1989 sid 10). Den definition av *uppfattning* som kommer att användas i denna studie är enoreflekterad grund eller ram som människan utgår ifrån vid sitt handlande (Uljens, 1989 sid 19).

TVå aspekter urskiljs tydligt utifrån definitionen av *uppfattning* inom det fenomenografiska perspektivet. Dessa är vad-aspekten och hur-aspekten som ömsesidigt är beroende av varande för att tillsammans skapa den rätta definitionen inom teorin. Vad-aspekten svarar för det objekt eller företeelse som undersöks medan hur-aspekten förklaras som ”de processer som leder fram till avgränsning av vad-aspekten”. Detta innebär alltså att människan har en uppfattning om vad ett fenomen är för att sedan kunna förklara hur detta fenomen ter sig för en (Uljens, 1989 sid 23-25).

Vidare menar INOM-gruppen att de uppfattningar som presenteras skapar så kallade *kategorier*. Detta är kategorier som gestaltar olika fenomen som efterfrågas (Larsson, 1983, s 17-18). I och med att människor är olika, uppfattas också saker och ting olika. Detta innebär att fokus inte ligger på att utläsa huruvida uppfattningar av en företeelse är sann eller inte. Inte heller ligger fokus i att sortera ”rätta” och ”felaktiga” upplevelser utan istället på att skapa kategorier utifrån det som framställs via den kvalitativa metoden (Uljens, 1989 sid 22).

Dessa olika kategorier skiljer sig på ett kvalitativt plan där de representerar åtskilda uppfattningar och föreställningar om det studerade fenomenet. Inom kategorierna däremot kan sortering av bland annat kön, etnicitet eller andra intressanta faktorer skapas, men grundkategoriseringen består i olika uppfattningar (Uljens, 1989 sid 22). Det är viktigt att också påpeka att dessa kategorier inte är kategorier som i förhand kan definieras utan är resultatet av en fenomenologisk studie (Uljens, 1989 sid 43). Vidare poängterar Larsson i sin forskning att människan ständigt befinner sig i en inlärningsfas vilket innebär att uppfattning kring fenomen kan förändras. Vid denna förändring, byter också individen kategori och på så sätt har en *kvalitativ förändring skett* (Larsson, 1983, 20).

Den metod som kan användas inom denna teori är främst kvalitativa intervjuer där fenomenografisk bearbetning av datainsamlingen består i att hitta och förstå innebörden av det som har sagts vid intervjun. Denna analys ska förstås utan att tolkas vilket Larsson menar är problematiskt. Problematiken ligger i att människor alltid utgår ifrån de egna tankarna vid

tolkningar och därför kan material utifrån det fenomenografiska perspektivet inte komma ifrån att inte tolkas (Larsson, 1983 s 23).

Syfte och frågeställningar

Syfte

Syftet med den föreliggande studien är att med hjälp av intervjudata undersöka gymnasielärares val och upplevda motiv bakom utlandsarbete vid svenska skolan utomlands. Ett vidare syfte för denna studie är att titta på vad som karakteriserar dessa lärare samt vilka erfarenheter de har av att arbeta utomlands på en svensk skola.

Problemformulering

1. Vilka motiv upplevs vara de bakomliggande bakom valet av att arbeta på en svensk skola utomlands?
2. Vilka erfarenheter har svenska lärare av arbete på svensk skola utomlands?

Metod

Insamling av data inför en studie kan utföras utifrån både en kvalitativ och kvantitativ metod beroende på studieobjekt och forskningsfrågor. På latin innebär ordet kvantitet mängd eller storlek och en kvantitativ datainsamlings metod innebär att fokus ligger i att finna. Att en metod är kvantitativ innebär att datamaterialet syftar i att mäta fenomen. Exempel på en sådan metod är bland annat enkätundersökningar. En kvalitativ metod innebär däremot främst tolkningar och analyser av respondentens svar via metoden. Denna metod handlar om att kunna karaktärisera ett fenomen. En metod som används flitigt som en del av den kvalitativa metoden är intervjuer (Larsson, 1983, s 7). Peter Esaiasson tar upp det som bland annat skiljer sig mellan dessa metoder, där han menar att kvalitativa metoder ger möjlighet till att söka svar på hur ett fenomen förekommer och upplevs. Vidare ges det även möjlighet till uppföljning till skillnad från kvantitativa metoder (Esaiasson, 2002 sid 283).

Det är viktigt att vara tydlig och inte använda sig av några fackliga eller för svåra ord under intervjun så att den intervjuade känner sig tryggare i samtalet och blir öppen till att svara och berätta (Esaiasson, 2002 sid 298). Det finns också olika förhållanden som kan sätta sin prägel i vad intervjun kommer att resultera i. Bland annat är det viktigt att den intervjuade känner sig trygg och säker i den position som denne har satts i. Vidare är det viktigt att ha i åminnelse att intervjuresultatet skiljer sig betydligt beroende på om den intervjuade intervjuas enskilt eller i grupp.

Urval

Det är viktigt att urvalet av de intervjuade personerna inte sker spontant och slumpmässigt då Larsson menar att svaren i så fall blir alltför lika. Istället menar Larsson att urvalet ska bestå i olika grupper och personer som kan tillföra olika uppfattningar och svarsalternativ (Larsson, 1983, s 29).

Urvalet av lärare inför denna studie har varit svenska gymnasielärare som av olika anledningar och orsaker sökt sig till arbete på en svensk skola utomlands. Kriterier för att vara gymnasielärare ställdes på grund av studiens fokus. Sammanlagt kom ett fyrtals lärare att utgöra underlag för det slutgiltiga urvalet för studien. De intervjuade personerna benämns med påhittade namn i studien. Antalet intervjuade kan verka för få för att få ett tillräckligt underlag för denna studie, men dessa intervjuer har trots tidspress givit en god bas för att kunna besvara forskningsfrågan. Monica

Dalens studie menar vidare att det är viktigt att hänsyn tas till den tid som bearbetning av intervjuer tar (Dalen, 2007 sid 27).

Valet av den specifika svenska skolan utomlands som studerats i denna studie skedde slumpmässigt. Skolan ligger i ett europeiskt land där den består av en skandinavisk grundskola med olika läroplan sådana som ett norskt samt ett danskt läroplan tillsammans med den svenska läroplanen. Vidare erbjuder skolan också gymnasiala studier, varpå den består i ett svenskt sådant. Alla elever är dock välkomna att gå på skolan. Förutom den svenska och skandinaviska sektionen på skolan, finns det också en nationell sektion i byggnaden.

Genomförande av intervjuer

Lärare som kunde vara intressant eller lämpliga för studien kontaktades via mail med en beskrivande text om studien. I mailet tillfrågades deras medverkan i studien via en intervju och syftet förklarades.

När lärare tackade ja via mail, bestämdes plats för genomförandet. Det finns dock en hel del faktorer som kan sätta sin prägel i vad utförandet kommer att resultera i beroende på vart genomförandet sker. Bland annat menar Esaiasson att platsen där intervjun genomförs är viktig och bör vara en plats där den intervjuade känner sig både bekväm och trygg (Esaiasson, 2002 sid 298). För att eliminera dessa effekter bestämdes det att intervjuerna skulle utföras i ett särskilt rum på skolan som lärarna arbetar på. Valet av plats användes dels för att intervjun inte skulle störas av utomstående, dels för att den intervjuade skulle kunna tala fritt och öppet.

Material

Det främsta materialet som används i denna studie vid den kvalitativa intervjun är en dator som spelar in intervjun. Inspelningen av intervju är viktig för senare transkribering av datainsamlingen. Övrigt material som används är ett anteckningsblad och penna för att ta anteckningar och funderingar som uppstår vid intervjutillfället.

Det finns både för- och nackdelar med att använda en dator vid intervjutillfället. Bland annat är det positivt i den benämningen att inte behöva oroa sig över platsminnet. Dessutom sparas all material direkt på datorn, vilket annars skulle ha gjorts i andrahand via andra inspelningselement. Den negativa effekten är att en dator kan uppfattas som ett störande element dels på grund av storleken dels på grund av att det är ett synligt element. Det kan också skapa en förvirring kring om det är en videoinspelning eller endast en ljudinspelning.

Databearbetning och analysmetod

Efter utförd intervju kommer materialet att transkriberas ordagrant och lyssnas på via inspelningen. Larsson menar att det är viktigt att intervjuaren läser och reflekterar över det sagda ett flertals gånger och inte nöjer sig med resultatet som utlästs vid första utkastet. Det gäller att hela tiden försöka läsa mellan raderna för vilka uppfattningar det finns som är osagda. Vidare menar Larsson att man ska vara kritisk till de kategorier som kommit fram vid tidiga bearbetningar. Istället ska datamaterialet vid upprepande tillfällen bearbetas för att skapandet av de mest riktiga kategorierna ska vara möjliga att skapa (Larsson, 1983, s 31).

Reflektion över intervju som metod

Utifrån det fenomenologiska perspektivet är det mest relevant och lämpligt att använda sig av kvalitativa intervjuer vid utförande av denna studie. Däremot finns det några aspekter som är viktiga att ta hänsyn till och att vara medveten om vid användning av denna metod. Bland annat ger denna metod möjlighet till uppföljningsfrågor för att skapa en större förståelse för den intervjuades uppfattning av hur fenomenet ser ut i den egna världen. Däremot är det viktigt att intervjuaren inte påverkar den intervjuade och dennes svar på något sätt. Andra saker som också är viktiga att ha i åtanke är att bearbetning genom transkribering av kvalitativa intervjuer tar tid och att det resultat som visar sig utifrån råmaterialet inte kan generaliseras (Esaiasson, 2002 sid 258).

Validitet och reliabilitet

Validitet innebär de kategorier som skapas utifrån den intervjuades relevanta uppfattningar av fenomenet för studiens forskning på ett så detaljerat vis som möjligt. När kategorierna beskriver de faktiska upplevelsorna hos individer, får vi därmed en god reliabilitet, alltså en pålitlighet (Uljens, 1989 sid 54). Denna studie kommer bland annat resultera i olika kategorier som således skapar denna validitet.

Etiska aspekter

Det finns en del etiska aspekter som måste tas hänsyn till vid arbete med människor via kvalitativa metoder. Till en början är det av vikt att ta hänsyn till informationskravet där den intervjuade ska få tydlig information kring studiens och intervjuens ändamål och syfte. Forskningen ska också presenteras och den intervjuade ska få information om hur tillvägagångssättet ser ut för att nå resultat till forskningsfrågan. Denna information kan ges både

muntligt och skriftligt. Vidare ska den intervjuade känna samtyckeskravet, att den intervjuade själv samtycker sitt deltagande och att denne när som helst kan avstå från intervjun eller avbryta sitt deltagande under processens gång (Vetenskapsrådet, 1990).

Vid intervjuer är det också viktigt att ta hänsyn till konfidentialitetkravet, sekretess. Detta innebär att om information som delas hamnar under sekretesslagen, får denna icke offentliggöras. Den intervjuade personen ska genom hela studien vara anonym. Detta har bland annat tagits till hänsyn genom att ändra på de intervjuades namn, samt skolans och landets namn. Det sista kravet, nyttjandekravet innebär att den information som samlas in under intervjun ska endast användas i forskningsändamål och inget annat (Vetenskapsrådet, 1990).

Resultat och analys

Detta avsnitt syftar till att precis som fenomenografin menar, fokusera på människans uppfattning av ett fenomen som tar ett steg från de uttalade värderingarna. Detta innebär att grundförståelsen för en företeelse eller hantering av en situation ligger i fokus och denna studie har fokuserat på lärares uppfattningar kring olika fenomen och företeelser. Dessa uppfattningar ska således presenteras i olika beskrivningskategorier utifrån de olika uppfattningarna (Marton & Booth, 1997 sid 146).

Kapitlet kommer att bestå i två avsnitt där varje avsnitt fokuserar på varsin frågeställning som ställts i problemformuleringen. Det första avsnittet fokuserar på frågan ”Vilka motiv ligger bakom valet av att arbeta på en svensk skola utomlands?” och det andra avsnittet svarar på frågan ”Vilka erfarenheter har svenska lärare av arbete på svensk skola utomlands?”. Under detta kapitel har de intervjuernas namn kodats med andra namn.

Bakgrund om de intervjuade

Alla lärare som har deltagit i denna studie är lärare som arbetat på en eller flera svenska skolor i Sverige innan de tog sig utomlands av olika anledningar. De har arbetat på den nuvarande arbetsplatsen allt ifrån 6 månader till 20 år. Tre av fyra av de intervjuade är kvinnliga lärare. De deltagande lärarna är gymnasielärare och undervisare i olika ämnen och i olika årskurser.

Vilka motiv ligger bakom valet av att arbeta på en svensk skola utomlands?

Utifrån den analys som utförts har sju beskrivningskategorier kunnat utläsas kring de bakomliggande faktorerna och motiv som leder till att lärare tar sig utomlands och arbetar på svenska skolor, nämligen

- K1:1 Egen karriär – Ingen effekt
- K1:2 Egen karriär – Positiv effekt
- K1:3 Egen karriär – Negativ effekt
- K2:1 Partners karriär – Aktiv medföljare
- K2:2 Partners karriär – Aktiv medföljare och världsmedborgarskap
- K3 Unga äventyrssökare
- K4 Äldre vandringsjälmar

K1:1 Egen karriär – Ingen effekt

Denna kategori innefattar de lärare som tar sig utomlands i hopp om att på något sätt ”göra karriär” inom yrket. Detta är något som en del av informatörerna är överens om inte finns. Det finns ingen plats för att göra karriär som lärare, som inom andra yrken. Istället tas ett steg ut ur läraryrket, och ett steg in i skolledningen.

... Så nä det finns ingen lärarkarriär, det finns ingenting som kan befrämjas i min lärarkarriär genom att vara här tror inte jag. Jag har mycket svårt att tro att framtida rektorer som jag söker jobb hos tittar och ser skolans lilla fancy logga och säger ohh shiny du har jobbat på den internationella skolan i den där huvudstaden eller den svenska och så nu är du mer attraktiv för mig, nej de tror jag inte. **(Anders)**

Anders är mycket tydligt i sitt citat om att det inte finns någon karriär du kan ta dig mot som lärare. Han menar vidare också att inget med arbete utomlands kan användas för framtida karriär eller som nuvarande karriär. Framtida arbetsplatser tittar inte på vilken skola läraren arbetat på, om det är en bra eller dålig eller en ”fancy” sådan som Anders refererar det till, utan istället på lärarens kompetens.

K1:2 Egen karriär – Positiv effekt

Detta steg att ”göra karriär” ses vid denna kategori som en självklar del av en karriär som ger positiva effekter inför framtida karriär inom yrket som lärare.

...sitter jag i Sverige med en som har utlandserfarenhet, eller erfarenhet från helt annan miljö så skulle jag minst beakta denna person eller se ja men det här, här kan det bli intressant och inte bara det vanliga. Och jag hörde från en av eleverna på gymnasiemässan när vi sa hur vi skulle sälja skolan och han berättade att det ser bra ut på CV:et. Och då frågade jag va han menar och han har jobbat sen han slutade förra året och har haft flera olika jobb och vart enda arbetsplats han har varit på intervju så har varit att alla har kommenterat ah du har gjort ett utlandsår. Du har läst på skola i utlandet och det har varit ett plus, en pluspunkt på skolorna eller på jobben menar jag. Så ja självklart. **(Maria)**

Maria menar att lärare som befinner sig på arbete på svenska skolor utomlands kan kalla det för att ”göra karriär”. Detta är en positiv uppfattning där hon menar att valet mellan en lärare med utlandserfarenhet och en lärare utan utlandserfarenhet, faller på den förstnämnda. Valet blir således så på grund av den erfarenhet läraren har och för att läraren redan erfarit arbete och vet vilka utmaningar som väntar denne. Dessutom kan det också utläsas att Maria uppfattar lärare som tagit sig utomlands och utanför den säkra vardagen som mer intressanta än de som inte har gjort det.

K1:3 Egen karriär – Negativ effekt

I denna underkategori menar de intervjuade personerna att utlandsvistelsen delvis kan anses vara en del av att "göra karriär" men detta kan ge negativa effekter vid en framtida nationell karriär, i Sverige.

Hmm det skulle kunna vara att göra karriär faktiskt men problemet är att när du arbetar om du arbetar flera olika skolsystem så kan risken va att eh man kanske inte är lika attraktiv på den svenska marknaden om man kommer tillbaka därför att du kanske har erfarenhet av eh det europeiska skolsystemet som finns eller att du är på ehm en del som har arbetat lite inom det engelska skolsystemet att man inte är lika attraktiv då därför att man jag tror att skolledare kan vara lite rädda att man inte att man inte e update med den svenska skolkulturen. Det tror jag kan vara en fara.

(Karin)

Citatet uttrycker att arbetet utomlands erfars som en del av karriären att ta sig utomlands och våga sig på nya utmaningar för många lärare. Dock kan detta val innebära negativa konsekvenser inom den svenska arbetsmarknaden för lärare där lärare kan anses ha kommit ifrån den svenska skolpolitiken och den skolkultur som existerar i Sverige. Istället har lärare tagit sig an andra skolkulturer inom andra läroplan på internationella och skandinaviska skolor.

Aa, ja det tror jag. Jag tror inte att man kanske kan kalla det för karriärstege, eh jag vet inte. Jag menar vad skulle jag, om jag var utomlands. Vart skulle jag använda det? Vad är det som säger att de i Sverige tänker, wow hon har jobbat i det där landet. Shit va coolt. Nu tar vi henne hit och ser vad hon kan bidra med. Nä de tror jag inte. Tvärtom, det kan liksom att, det är tvärtom, jaha så nu kommer hon från det där landet och tror att hon kan så jävla mycket bättre. **(Lina)**

Utifrån Linas utsaga menar hon, precis som Karin också påstod, att utlandsvistelse inte alls behöver vara positivt. Istället uppfattas den lärare som arbetat utomlands, tro sig vara bättre och tro sig kunna mer än lärare som inte tagit sig utomlands. På så sätt begränsas den framtida nationella karriären för lärare som tagit sig utomlands på arbete.

K2 Partners karriär – Aktiv medföljare

Lärare som arbetar vid svenska skolor utomlands har tagit sig utomlands dels som medföljare för att partner fått arbete i ett annat land, dels har den egna äventyrlusten haft en del i spelet att ta sig utomlands och att prova på något nytt. Detta innebär att två faktorer som varit beroende av varandra, har varit grund till utomlandsflytten.

Ja, eh min mans jobb. Vi ville utomlands. vi bodde i Sverige och min man ville inte bo kvar så vi sökte oss utomlands och då var det i första hand han som sökte jobb och i och med att i datavärlden så kan man, han kunde få jobb vart som helst medan lärarjobben är svårare för att det är väldigt specifikt den utbildning man har så att. Det var hans jobb som fick bestämma men det var vi som valde o flytta.

(Maria)

I citatet kan det utläsas att Maria tagit sig utomlands främst på grund av partners karriär. Det var partners jobb som bestämde vart de skulle ta vägen, dock skedde beslutet gemensamt för Maria då både hon och partnern hade en vilja att ta sig utomlands. Maria blev en medföljare som med tiden hamnade på svensk skola i en storstad i Europa. Detta arbete var inte planerat, men att ta sig utomlands var för Maria ett aktivt val som skedde via partnern.

K2:2 Partners karriär – Aktiv medföljare och världsmedborgarskap

Denna kategori påminner om den förra där läraren också är en aktiv medföljare, dock har denna lärare ett mycket specifikt syfte till varför denne vill ta sig utomlands.

...jag kom till utlandet.. Jag o min fru kände att vi gick lite på rulle. vi hade gjort våra grejer i Sverige, i Malmö och vi var duktiga och det gick bra för oss men vi kände jaha, vad ska vi hitta på nu. Vi lite sådär rastlösa, vi har en dotter och vi ville fylla henne med världsmedborgare värderingar. Varken jag eller min fru tror framtiden nödvändigtvis ligger varken i Sverige eller i Europa utan framtiden ligger i världen så och vi fylla henne med någonting annat, för att hjälpa henne med värderingar.. så sa vi att nu bor vi ett par år utomlands så kommer det att kännas som en naturlig upplevelse och hon kommer att lära sig och hon kommer att få språk. När hon någon gång blir äldre och fattar egna beslut så kommer det kännas mindre dramatiskt att bo utomlands.... så sökte min fru en jobb i svenska kyrkan och fick tjänsten i denna stad och eh så då blev det detta land. Som lärare eller såhär i vårt liv och vår karriär så har det alltid varit så min fru söker ställen, för hennes möjlighet att få tjänster är alltid snävare och vart vi än kommer oavsett vart hon driver oss så viftar jag lite med mitt magiska lärartrollspö o så får jag jobb. **(Anders)**

Anders inleder sitt citat med att påpeka att det var till utlandet han kom och inte till något specifikt land. Vidare menar han också att det är viktigt med det så kallade ”världsvärderingarna” där han menar att alla människor är ett och det är viktigt att hans dotter får ta del av dessa värderingar redan vid en tidig ålder. Dessa värderingar ska ge dottern vetskap om vad som försiggår i världen och kunskap om människor och världen. Anders är också mån om att hans dotter inte ska vara rädd för det som finns i utlandet och för det okända. Istället menar han att denna flytt som de har gjort nu ska hjälpa dottern att ta sig utomlands i framtiden utan att vara rädd. Det är väldigt tydligt att det mest centrala motivet för Anders och hans fru är att dottern ska erfara det som finns utomlands och göra henne till en världsmedborgare.

I den senare delen av citatet berättar han också att det är främst via frugans arbete som de tagit sig till det nya landet. Det är hon som bestämmer vart de far i och med att hennes arbete är svårare att få tag på än hans. Vidare menar han att det är lätt att få arbete som lärare utomlands och att det inte har varit svårt för honom. Att han sedan hamnade där han hamnade skedde rent slumpmässigt beroende på hans partners arbete, men han var också aktiv i beslutet att flytta utomlands.

För övrigt hävdar Lina att det är ytterst få män som tar sig utomlands som medföljare. Istället är det kvinnor som följer med sina män på deras karriärväg och på så sätt blir medföljare. Detta är dock någonting som Anders motbevisar.

Jag tror det är mest männen som får jobb o så kvinnorna som hänger på. Jag tror att det är så, alltså jag kan inte svara på det. Det är bara en känsla. Jag tänker på alltså av alla mina kollegor här, så är det inte nån av dem som har dragit hit mannen utan de har åkt hit med mannen av olika anledningar. Så att, ja. **(Lina)**

K3:1 Unga äventyrssökare

Denna kategori syftar på de lärare som tar sig utomlands för att de söker efter upplevelser och äventyr. Det är lärare som inte har något som håller dem tillbaka till något, sådant som familj, partner, fast bostad eller arbete. Det är lärare som har lätt för att flytta på sig och är reda att ändra miljö för erfarenhetens och äventyrets skull. Det är alltså lärare som söker efter utmaningar som de känner att de inte kan få i Sverige. Dessa lärare är ofta också nyexaminerade lärare. Det finns också de lärare som börjar som freemovers, men som sedan stannar kvar i det nya landet och i många fall etablerar ett liv där. Dessa unga äventyrssökare är oftast unga lärare som är flyttbara.

Jag hade vart 4 år i samma verksamhet. Jag kände att det kanske var dags att prova på något nytt. Jag hade inget plan på att göra det inom ett år eller så men kanske inom två år... Det är nog en personlig längtan till att alltid prova nya saker. Att prova nya saker, prova nya skolsystem, hitta nya vägar att arbeta... Eh sen så finns det freemovers, såna som jag som åker ut eh därför att de vill testa andra saker om inte har med sig en familj eh och som också är ganska flyttbara. Ganska snabbt. Sen så finns det de som började som freemovers och som sen har etablerat ett liv på ett ställe och stannar kvar därför som träffar någon som skaffar familj på det här stället och som liksom stannar kvar. **(Karin)**

Det finns här argument som på olika sätt tar upp sökandet av spänning. Bland annat menar Karin att behovet av att ta sig ur rutiner och skapa sig en ny vardag med nya möjligheter och nya saker att utmanas i, är stort.

jaah av erfarenhet av alla intervjuer som jag har gjort under åren, det som är gemensamt är att de, nummer ett är trötta på det de har gjort. Många men inte alla tycker att nä men nu vill jag testa något annat. Alltså förändringen och nummer två är ja att de är nyfikna på någonting. Vi märker ju ganska snabbt de som kommer hit, vilka som har tänkt igenom vad det innebär att bo i ett annat land. En del tänker inte, i och med att det är en svensk skola så tänker de Sverige och kopplar inte på att man inte bor i Sverige som ju är integreringsdelen. Många som inte är beredda på och det märks snabbt och de försvinner ganska snabbt också. Så att det nyfikenhet och kanske trött på det vanliga. **(Maria)**

Maria påstår också utifrån erfarenhet att nyfikenhet är många gånger en drivkraft hos lärare som aktivt söker sig utomlands. Däremot tar hon upp en negativ aspekt av detta där hon menar att lärare många gånger inte vet vad de ger sig in på. Lärarna har inte reflekterat över vad det faktiskt

innebär utan istället tror de att det är en svensk skola utomlands och allting fungerar precis som de är vana vid på svenska skolor i Sverige. I och med att lärare är oförberedda, försvinner de också snabbt ifrån denna utlandsvistelse menar Maria.

K3:2 Freemovers - Äldre vandringsjäl

Denna kategori liknar den föregående, med en detaljskillnad nämligen att lärare som tar sig utomlands inte alltid behöver vara unga lärare som vill skaffa sig erfarenhet och söker sig till äventyret. Istället är detta en kategori för de äldre lärare som trots familj och band till Sverige ändå väljer att ta sig utomlands för att de är trötta på vardagen. Det är lärare som vid en äldre ålder kommit till insikt att de vill utforska och veta vad som finns på andra sidan. Det är också sådana lärare som har starka band till Sverige och som befinner sig utomlands under en kortare tid för att ha gjort något annorlunda och för att ta med sig erfarenhet tillbaka.

Alltså det finns ju alltid, alltså när man gör såna saker som ung kan det finnas vilka orsaker som helst. När man gör såna saker när man är 50, ja då är man lite smått galen. För att man nånstans är en, en vandringsjäl. Man vill ge sig iväg nånstans. Man är less på att sitta i samma bur hela tiden utan man tänker på att Ok nu vad finns det på andra sidan. **(Lina)**

Lina hävdar att det inte endast handlar om att vara trött på det gamla vanliga och söka sig till nya erfarenheter, utan att personen i fråga också måste vara ”smått galen” som hon själv refererar det till. Det krävs mod och styrka för att kunna ta sig ur den bekvämlighet och den trygghet man befinner sig i för att ge sig ut på äventyr i ett främmande land.

Vilka erfarenheter har svenska lärare av arbete på svensk skola utomlands?

Denna fråga har besvarat genom åtta olika kategorier där några av dem är fördelade i en positiv och en negativ aspekt.

- K1:1 Liten skola – Positivt
- K1:2 Liten skola – Negativt
- K1:3 Små klasser/ Homogena grupper – Positivt
- K1:4 Små klasser/ Homogena grupper – Negativt
- K1:5 Föräldrars inverkan
- K2:1 Integrerad – Kritisk till ”svensk bubbla”
- K2:2 Icke Integrerad – Positiv till ”svensk bubbla”

K1:1 Liten skola – Positivt

Utifrån de intervjuer som har gjorts och de upplevelser och fenomen som lärarna har delat med sig är det tydligt att arbetsmiljön överlag skiljer sig en hel del i jämförelse med tidigare arbetsplatser i Sverige. Nedan följer olika underkategorier på de större delarna inom arbetsmiljön som gång på gång tagits upp under intervjuerna. Den svenska skolan utomlands refereras många gånger som en liten skola vilket har både sina för och nackdelar. I denna kategori ger de intervjuade lärarna de positiva aspekterna av vad det innebär att arbeta på en mindre svensk skola utomlands.

Det som är positiva med att, det positiva med arbetsvillkoren är att det är en liten grupp och man känner alla. Det är lätt att gå och prata med alla på olika nivåer, man kan lätt fixa till saker det är lätt, inga långa vägar när man ska gå igenom någon myndighet eller någonting sånt för att få svar utan att det är lättarbetat o på så sätt är det ju otroligt bra. **(Maria)**

En positiv aspekt enligt Maria är att det på en liten skola är enkelt att få kontakt med andra lärare och det är en liten grupp som samarbetar med varandra. Maria menar att det är lätt att kommunicera sinsemellan vilket är positivt.

K1:2 Liten svensk skola – Negativt

Det har också framkommit att arbetsuppgifter på svenska skolan varierar väldigt mycket och det är mycket som ingår i lärares arbetsuppgifter. Bland annat kan lärare i många fall undervisa i ämnen de inte är kvalificerade i. Lärare förväntas också ställa upp vid behov i andra ämnen än de egna när det är brist på personal för att det är en så pass liten skola och det finns inga vikarier. Många av de intervjuade menar att sådana arbetsuppgifter som är så blandade men som också innebär större ansvar än det man skrivit under, är ansträngande och krävande. Det blir också mycket tydligt i citatet nedan där den intervjuade menar att det är typiskt för en liten skola att utnyttja så mycket kompetens som möjligt hos lärare.

Sen utöver, och det här är typiskt för en liten skola... man försöker utnyttja de lärare man har anställt och fylla tjänster om man kan och det innebär att man alltså måste be lärare göra kurser som man kanske inte fullt ut kan. Så att saker och ting där jag har högstadietkompetens har jag alltså också fått göra i gymnasiet även om jag inte fullt ut har varit behörig så att SO ämnen, Samhällskunskap t ex har jag också undervisat i, i gymnasiet och samhällskunskap och då har jag tvingats stressa in. **(Anders)**

Anders uttrycker arbetsvillkoren som någonting krävande som inte alltid kan ses ur en positiv synvinkel. Utnyttjandet av lärarnas fulla kompetens leder till stress när de tvingas in i positioner de inte alltid behärskar.

Det negativa med att ha sån, sån miljö är att det finns inga gränser för vad man ska göra utan man får liksom ta ansvar för både, det går inte att komma in och göra jobbet och gå hem och det är slitsamt. **(Maria)**

Även Maria håller med Anders om att arbetet blir mycket slitsamt och påpekar att en lärare inte alltid kan komma till skolan och utföra det som står på schemat och sedan åka hem. Istället befinner sig både Maria och Anders i en miljö där de förväntas ställa upp när det behövs.

K1:3 Små klasser/ Homogena grupper – Positivt

Många av de intervjuade lärarna upplever skolan och klasserna som väldigt homogena bland sina skandinaviska elever, där grupperna också är små med upp till omkring 12-15 elever. Eleverna upplevs mycket studiemotiverade med höga krav, där föräldrarna har en stor inverkan på elevernas studieresultat och framtida studieplaner. Detta innebär således att grupperna är homogena där eleverna kommer ifrån liknande hemförhållande och får mycket stöd hemifrån. Att elevgrupperna är små uttrycks många gånger vara någonting positivt i och med att det ger möjlighet för eleverna att få tillräckligt med hjälp vid behov. Det finns också rum för lärare att arbeta med olika behov hos elever än om grupperna skulle vara större.

De här barnen är betydligt mer ambitiösa, de har lättare för sig, de har backup hemifrån o de har mycket lättare att ta sig fram i livet jämfört med de upptagningsområde kring Gränby skola därför att familjerna liksom har en helt annan situation eh än de här. **(Lina)**

Ovanstående citatet visar på att studiestöd och studiemotivation kommer hemifrån där föräldrar eller annan familjemedlem med all säkerhet har en roll i elevernas studiegång. Föräldrarna stödjer barnen utbildningsmässigt och detta gör det dels lättare för barnen att förstå och få stöd, dels prestationsångest hos eleven från föräldrars och omgivningens håll. Något annat som också lyftes upp under intervjun var bland annat ”antalet elever i klassrummet”.

... det är väl en nackdel med skolan är att det är små klasser, fördelen med skolan är att det är småklasser. Det är mycket stöd och hjälp så är det otroligt bra kunskapsmässigt... **(Anders)**

Anders belyser i sitt citat både för- och nackdelen med att en skola har små elevgrupper. Bland annat menar han att mindre grupper är en fördel för lärare vid undervisning i och med att lärare kan stödja eleverna på många plan. Det är på så vis också en fördel för eleverna med tanke på att de får mycket stöd och hjälp.

K1:4 Små klasser/ Homogena grupper – Negativt

En negativ aspekt av små klasser har tagits upp är av bland annat Anders där han poängterar svårigheten för elever att skaffa sig kompisar när skolan är liten med små elevgrupper.

...med socialt är det ju knepigt. Man har få kompisar som man måste vara kompis med för det finns inga andra. **(Anders)**

Den negativa aspekten ur Anders citat, är svårigheten för elever att skaffa sig vänner och få ett bra socialt liv. Utbudet av personer att umgås med är litet och eleverna får nöja sig med de som finns. Att eleverna också är så pass högt presterande skapar bland annat stress och förvirring i planering hos bland annat oerfarna lärare. Bland annat kan detta utläsas i citatet nedan.

När jag kom var jag inte beredd på i den elevgrupp som gick ut gymnasiet förra året som jag hade jag var inte beredd på att de skulle vara så drivna som de var. Jag gjorde planeringar på en månad och efter tre veckor var det färdigt. Det var ganska jobbigt, därför man tänkte att vissa av koncepten var svåra att tala igenom, svåra att förklara och så visade det sig för dom var det inte svårt eller jobbigt. De förstod det direkt o eh när du får in prov och sitter och tittar och ser att alla har A på sina provningar då börjar man ifrågasätta och man undrar om ens undervisning är för lätt och så jämför man med gamla saker som man ha gjort i andra klasser som liknar och inser att nä man har bara en grupp som är väldigt homogen som är väldigt väldigt studiemotiverad och det är en ganska stor skillnad. Det var någonting jag var chockad över och väldigt stressad över i början. **(Karin)**

I ovanstående citat är det tydligt att elever är högt presterade, och homogena också på så sätt att alla presterar högt där provresultat resulterar i goda betyg. Karin menar också att det var svårt att arbeta med planeringar som hon var van vid från tidigare arbetsplatser i Sverige, då tidigare klasser hade varit blandade med elever på olika kunskapsnivåer.

Det är tråkigt att undervisa. Man har liksom ingen feedback. Om de e fler så vågar de ju också prata mer man kan ju liksom. Gruppen blir lite mer annorlunda, de blir mer dyn, dynamiska när man jobbar i grupp o sådär. **(Lina)**

Lina diskuterar i ovanstående citat att hon föredrar att arbeta i större grupper med bättre gruppdynamik än arbete med smågrupper. Hon refererar till små elevgrupper som tråkiga och tror också att eleverna får mer mod att ställa sina frågor och prata när det är fler elever i klassrummet.

K1:5 Föräldrars inverkan

I och med att denna svenska skolan utomlands är en privatskola innebär det också att föräldrar betalar för sina barns skolgång. När de sedan gör det, menar de intervjuade, tror föräldrarna sig också kunna lägga näsan i blöt för hur undervisningen ska ske. Alla de intervjuade upplever på ett

eller annat sätt att föräldrar generellt lägger sig i undervisningen och betygssättningen på en annan nivå än föräldrarna gjorde vid deras tidigare arbetsplatser i Sverige. Denna inverkan uppfattas främst som negativ.

Det jag tycker är negativt här är att föräldrarna som betalar pengar stoppar näsan i för mycket undervisning. Det tycker jag faktiskt e riktigt dåligt. Att de kan överhuvudtaget lägga sig i, de eh de e obegripligt. Den makten har de definitivt. De lägger sig inte i mina ämnen för de kan inte dom men de lägger näsan i blött liksom när de gäller historia o engelska o liksom andra som de tror sig kunna bara för att de kan lite historia eller eh geografi eller nånting annat. Kemi brukar vara ett sånt där ämne som folk inte förstår sig på, alltså ha jag varit ganska fri, eh lämnad i fred och dysik är ju samma sak. **(Lina)**

Citatet uttrycker en frustration över föräldrars inflytande och den rätt de har att lägga sig i, även om det i citatet uttrycks kunna ske i överdrift ibland. Lina upplever att hennes kurser inte ger möjlighet till föräldrars åsikter i och med den bristfälliga kunskapen inom ämnet hos föräldrarna, något som Lina själv uppskattar.

K2:1 Integrerad – Kritisk till "svensk bubbla"

Vid intervjuerna framgick det att integrationen mellan lärare på svenska skolan och den lokala kulturen och andra lokala lärare inte alltid fungerade som det önskades av lärarna själva. Bland annat menar några av de intervjuade att lärare många gånger tar sig till svenska skolor utomlands och tror att de fortfarande är i Sverige och att allting fungerar som i Sverige. På så sätt glömmar de bort att de är utomlands och att det är andra spelregler som gäller. En av de intervjuade beskriver detta som "Skandinavien placerat i utlandet".

Skandinaver i utlandet och att skolan idag är liksom är i utlandet mera när jag först kom hit så var det Skandinavien i Skandinavien placerat i utlandet. Om du tänker att den skandinaviska skolan vi hade då, det var en skandinavisk ö som inte hade någonting med yttervärlden att göra medans den skandinaviska skolan vi har nu i och med att vi har IB programmet och sådär, är en skandinav skolan i utlandet på ett annat sätt. Det finns lite större kontakt med andra grupperingar sånt som inte är bara skandinaviskt... jag bor i riktiga landet så att säga i lokala miljö med bara den lokala befolkningen runt mig, eh så kommer man ner hit är som att komma till en liten koloni verksamhet med alla känner alla, alla umgicks med alla, alla visste allt om alla och efter att vuxit upp i en by så var det inte något trevligt att flytta tillbaka hit. **(Maria)**

Den intervjuade läraren menar att grupperingar sker vid arbete på en svensk skola i utlandet där svenska lärare arbetar och umgås med varandra och inte tar sig utanför denna trygghet för att lära känna det nya landet de befinner sig i. Vidare menar Maria att en liten förändring skedde när International Baccalaureate infördes som program på skolan och internationaliseringen ökade då medvetenhet ökade kring internationalisering. Hon menar ytterligare att det är viktigt att ta kontakt med lokalfolket och andra grupper och att ta till sig av den nya kulturen och det nya språket och på så sätt integrera sig i det nya landet man befinner sig i. Det har på sätt och vis

skett en förändring sedan tidigare, men än finns det mycket mer kvar för att integrationen ska bli bättre. Maria uppfattar sig själv också som en integrerad lärare.

A men någonstans så har man flyttat utomlands så det finns ett möte där möjlighet att språkligt kulturellt nya upplevelser som att växa som människor om man går utanför sin komfort zone. Och det är ju det att man går miste om man, om man om man är en liten svensk bubbla med svensk mat, svensk språk, svenskar allting blir ju svenskar så öhh det här finns ju familjer som bor i staden, har sina barn på svenska skolan och som aldrig tar del av att de bor i staden, i landet överhuvudtaget och då tänker jag vad är poängen? Vad är poängen att åka till detta land och vara svensk? Och sen åka tillbaka och fortsätta vara svensk någon annanstans då är det då har man inte hamnat här för att man ville det... Så att det är en avvägning, så att jag fattar varför det finns svenska skolor utomlands, jag ser poängen jag förstår varför folk väljer det, så jag vill inte ta bort den möjligheten för folk, eh alla måste få göra sin egen avvägning där och det finns liksom fördelar man går miste om i att hålla sig i sin svenskspråkiga kulturella bubbla. Men det finns också fördelar att få och alla måste också få göra det valet själv så att säga. (Anders)

Anders menar att det är viktigt med integration, och att personer som väljer att inte integrera sig går miste om kunskap om det nya landet, landets kultur och traditioner samt språk. Om intresset för sådant inte finns, finns det inte heller någon poäng i att ta sig utomlands och gå ur sin bekvämlighet. Å andra sidan menar Anders också att denna möjlighet att till exempel gå på en svensk skola utomlands och inte integrera sig ändå ska finnas för de människor som behöver det. Detta för att människor många gånger inte aktivt tagit ställning till att ta sig utomlands, utan för att de har varit tvungna och om det ger dem en trygghet så ska denna möjlighet finnas.

K2:2 Icke Integrerad – Positiv till "svensk bubbla"

Nej, vi umgås inte speciellt mycket med denna skola alls, och de har inte heller bjudit oss in. Så det, det e ju. Det är liksom finns inget, de e ju också ganska nya. Jag tror BIS, den lokala skolan här har ju funnits i två år bara och eh så nej jag tror inte det finns, det har inte bildats någon trad, byggs någon tradition kring det. Det är ju mer naturligt att man umgås med norska skolan för att de e ju, liksom de e folk från eh vad heter det från Norden än med lokala skolan. Jag menar, skulle förväna mig extremt mycket om vi skulle bli bjudna på nån ut av deras. Alltså de har blivit flera gång, alltså för 2 år sedan så blev de bjudna på eh, jul, julfirandet med oss och allt det där men det har aldrig varit något tillbaka och då har det liksom. Förmodligen så har man tänkt att okej, liksom. (Lina)

Citatet upplyser om att den svenska skolan aktivt tagit initiativ till att kontakta bland annat den lokala sektionen som också befinner sig på skolan, men att det inte har skapats några starka band för att den lokala skolan har varit upptagna med att starta igång sin skola samt inte visat intresse för att skapa en kontakt. Istället menar Lina att det är mer naturligt att umgås med den norska skolan då hon uppfattar mer samhörighet och gemenskap med den norska skolan än den lokala skolan. Vidare uppfattar hon att de inte har bjudits tillbaka på event av den lokala sektionen på skolan och därför har engagemanget inte heller stärkts i att skapa goda relationer. Istället har den svenska skolan valt att hålla sig till sitt och inte integrera sig samtidigt som de har känt att den

lokala sektionen inte heller har engagerat sig i att välkomna in dem i den nya kulturen och det nya samhället. På så sätt har den skandinaviska och den svenska gemenskapen varit positiv för Lina.

Diskussion

I detta kapitel kommer resultatet och analysen att diskuteras i relation till litteraturöversikten. Den empiri som har presenterats har visat på att det finns en hel del faktorer kring varför svenska lärare befinner sig på svenska skolor utomlands. Bland annat finns det lärare som tar sig utomlands på grund av partners karriär, *utlandsfruar* som De Meija betecknar dem. De Meija menar i sin studie *International Perspectives on Elite Bilingual Education* att dessa *utlandsfruar* följer med sina partner på deras utlandskarriär och sedan hittar de något som de kan syssla med under utlandsvistelsen. Flytten sker både på ett aktivt och inaktivt initiativ. Dessa utlandsfruar kallas också för medföljare och det framstår utifrån empirin en uppfattning om att medföljare oftast är kvinnor, precis som De Meija också hävdar. Däremot visar empirin också på en motsats där en av de intervjuade är en manlig lärare som tagit sig utomlands som medföljare precis som kvinnliga lärare också gjort (De Meija, 2002 sid 18).

Ännu en upplevd faktor som motiverar en flytt utomlands är unga lärares sökande av äventyr och karriärsmål. Empirin visade tydligt på att lärare med utlandserfarenhet får en positiv användning av detta som sedan kan användas i senare karriärs ändamål precis som De Meija (2002) också medger. Dock visade empirin också på att en del lärare inte uppfattar att denna erfarenhet påverkar lärares karriär på något positivt sätt, utan tvärtom. Empirin visade att utlandserfarenheten kan ge en negativ effekt inom den nationella marknaden istället. Precis som Dan C. Lortie hävdar i sin studie, visar också empirin på att lärare inte kan klättra i karriär. Istället måste lärare byta yrke som lärare till bland annat en rektorstjänst (Lortie, 1975 sid 84-85). Däremot menar Becker att lärare med åren strävar efter att komma till bättre skolor i den benämning att komma till skolor med mindre elevgrupper där eleverna är hög presterade (Becker 1952 sid 470-471). I och med detta kan det utifrån empirin också utläsas att denna svenska skola utomlands är en sådan skola. Dock uppfattas detta fenomen med mindre elevgrupper och små skolor inte alltid som något positivt. Det positiva för en del av de intervjuade lärarna är att det kan se fint ut på CV:et men den negativa effekten av mindre elevgrupper är att lärarna inte får den dynamik och respons de önskar. Vidare menar Lortie i sin studie att lärare istället fokuserar på att fördjupa sig inom sina ämnen eller får behörighet i fler ämnen och på så sätt skapas en belåtenhet i yrket som kan jämföras med att ”göra karriär” (Lortie, 1975 sid 84-86).

Empirin har också visat ett delresultat på den upplevda erfarenheten på en svensk skola utomlands. Bland annat har arbetsmiljön och arbetsvillkoren presenterats en hel del i empirin som den grundläggande skillnaden för de intervjuade personerna. Arbetsmiljön tillsammans med föräldrars engagemang och högt presterade elever tillsammans med för höga krav på barn är fenomen som upplevts som grund för arbete på svensk skola utomlands. Detta är också något som Wagner tar upp i sin rapport, där hon skriver att föräldrar bland annat har en mycket stor

roll i sådana skolor. Föräldrars engagemang har utifrån empirin mest uppfattats som negativ i och med deras överdrivna engagemang i undervisningen. Wagner menar dock att det är tack vare föräldrarna som utlandsskolorna hålls till liv, precis som det är samma fenomen i denna situation. Det är oftast föräldrarna eller föräldrarnas arbetsplats som betalar skolavgiften och det är tack vare att det finns föräldrar som väljer att sätta sina barn på just dessa skolor som gör att skolorna finns.

Wagner tar också upp hur skolgruppen formas utifrån föräldrarnas nätverk vilket också är ett tydligt uppfattat fenomen hos de intervjuade lärarna. Wagner menar att föräldrarna och deras nätverk bidrar en hel del till det som sker på skolorna och de är väldigt engagerade i verksamheten. Dock erfars detta som något negativt i empirin och inte i samma positiva klang som i Wagners rapport där hon medger att det finns ett ömsesidigt förhållande mellan skola och förälder.

Något annat som tydligt framstod i empirin är integrationen mellan lokalbefolkningen och den svenska gruppen i det europeiska landet. Integrationen beskrevs vid resultatet både som lagom och som bristfällig i empirin. I och med att forskningen kring specifikt integrationen hos den svenska befolkningen utomlands är begränsad är det svårt att stödja denna del av empirin litterärt.

Konklusion

Syftet med denna studie är att undersöka de upplevda motiven och anledningarna till varför svenska lärare befinner sig på svenska skolor utomlands. Vidare är det också av intresse att titta på hur dessa lärare upplever sin arbetsplats utomlands i jämförelse med deras tidigare erfarenheter av samma fenomen. Utifrån empirin skapades en mängd olika kategorier som dels beskriver motiven kring varför svenska lärare befinner sig utomlands, dels hur den nya arbetsmiljön upplevs. De lärare som befinner sig utomlands är främst medföljare som både aktivt och inaktivt valt att flytta utomlands med anledning av egen karriär eller partners karriär. Vid sidan av medföljarna, finns också de lärare som själva valt att ta sig till svenska skolor utomlands för äventyrets skull. Det finns också en uppfattning hos lärare som menar på att de via utlandsvistelsen ”gör karriär”. Upplevelsen av arbete på svensk skolan utomlands är blandad med olika faktorer som anses både som positiv och negativ. Däremot är arbetsmiljön och arbetsvillkoren stora delar som skilje sig radikalt i jämförelse med tidigare platser.

Denna studie har utifrån ett personligt plan varit lärorik och det har varit intressant att se hur det faktiskt fungerar vid arbete på en svensk skola utomlands. Det fanns grundläggande tankar och åsikter i början kring hur det skulle vara att arbeta på en skola utomlands och empirin gav bekräftelse på en del sådana och nekade andra. Studien utfördes ständigt med en positiv inställning och den har gett mig väldigt mycket kött på benen som framtida lärare med intresse för just utlandsskolor.

Det är önskvärt att vidare forskning sker kring ämnet där forskningen specifikt tittar på bland annat genus och könsfördelningen hos de lärare som tar sig utomlands. Den personliga uppfattningen som uppstått utifrån empirin är att en del av de intervjuade lärarna uppfattar att de flesta lärare som söker sig till arbete utomlands är kvinnliga lärare. Däremot fick denna studie möjlighet att ta del av en manlig lärares erfarenheter som medföljare. Dock kunde det observeras på denna svenska skola att många medföljande lärare var kvinnliga lärare. Något annat som är värt att titta närmare på är just integrationen och varför många lärare skapar en svensk grupp utomlands istället för att integrera sig med den lokala befolkningen.

Referenslista

Alexandersson, Mikael. *Metod och medvetande*. Diss. Göteborg: Univ. 1994

Dalen, Monica, *Intervju som metod*, Gleerups, Korotan Ljubljana, Slovenien/ InterGraf AB, Malmö, 2007

Larsson, Staffan. *Kvalitativ analys: exemplet fenomenografi*. Göteborg: Göteborgs universitet. 1983

Lortie, Dan C. 1975, *Schoolteacher – A Sociological Study*, Chicago, University of Chicago Press.

Martin Bayer et al., "Introduction to Teachers' Career Trajectories", I Martin Bayer et al. (red.), *Teachers' Career Trajectories and Work Lives*, Professional Learning and Development in Schools and Higher Education, Dordrecht; New York: Springer, 2009

Marton, Ference & Booth Shirley, *Learning and awareness*, Erlbaum, Mahwah N.J, 1997

Uljens, Michael. *Fenomenografi – forskning om uppfattningar*. Studentlitteratur. Lund. 1989

Elektroniska källor

De Mejia, Anne-Marie. Bilingual Education and Bilingualism, 35: Power, Prestige, and Bilingualism: *International Perspectives on Elite Bilingual Education*. Clevedon, GBR: Multilingual Matters, 2002. ProQuest ebrary. Web. 13 November 2014.

Sökdatum: 2014-11-13

The Career of the Chicago Public Schoolteacher Author(s): Howard S. Becker Source: American Journal of Sociology, Vol. 57, No. 5, The Sociological Study of Work (Mar., 1952), pp. 470-477 Published by: The University of Chicago Press Stable URL: <http://www.jstor.org/stable/2772327>

Sökdatum: 2014-11-04

Wagner, Ann-Catherine, "La mobilité des élites et les écoles internationales : des constructions spécifiques du national" 1996

<http://www.skeptron.uu.se/broadly/sec/p-wagner-9705.htm>

Sökdatum: 2014-09-16

Bilaga 1 - Intervjuguide

Tema 1: Personlig bakgrund

- Vart kommer du ifrån?
- Vart specifikt?
- Har du bott i andra länder?
- Varför bodde du där?
- Hur länge stannade du där?
- Positivt/negativt med den platsen?
- **Familj**
  - Vad jobbar/jobbede dina föräldrar med?
  - Har deras arbete på något sätt påverkat ditt val av yrke? Hur?
  - Vad gör din familj?
  - Har övrig familj påverkat din yrkeskarriär?
  - Har du en partner?
  - Vad jobbar din partner med?

Tema 2: Karriär

- **Skandinaviska skolan i Staden,**
  - Hur länge har du arbetat på denna skola?
    - Vilka är dina ämnen?
    - Vilka klasser/ årskurs undervisar du i?
  - Hur skiljer sig undervisningen på denna skola jämfört med tidigare arbetsplatser?
    - Specifikt i jämförelse med Sverige?
    - Finns det något annat som skiljer sig mellan detta land och Sverige i form av svenska skolan som arbetsplats?
  - Hur kommer det sig att du sökte dig till detta land?
  - Hur kommer det sig att du sökte dig till denna skola?
  - Tror du att det finns något med denna skola som gör skolan bättre än andra skolor i detta land, såväl nationella som internationella?
    - Om ja, vad?
  - Om du skulle beskriva denna skola som arbetsplats, vad skulle din beskrivning vara?
  - Skiljer sig arbetsvillkoren/arbetstiderna eller arbetsuppgifterna på denna skola från andra skolor du varit på?
  - Kan du berätta om dina erfarenheter på denna skola?
- **Läroutbildning**
  - Vart utbildade du dig till lärare?
  - Varför valde du denna plats?
  - Var det rätt val av högskola/universitet?
    - Varför? Varför inte?
- **Arbetskarriär**
  - Har du alltid arbetat som lärare?
    - Om ja, vad och vart?
  - Har du arbetat i Sverige?
    - Om ja, vart?
    - Hur länge?
  - Har du arbetat utomlands tidigare?
    - Om ja, vart?
    - Om ja, när?

- Om ja, varför valde du att söka dig dit?
- Finns det något speciellt som lockade dig dit? Vad?
- Trivdes du? Varför?
- **Framtida planer**
  - Har du några specifika framtidsplaner kring yrket?
    - Om ja, vad för planer?
  - Kan du tänka dig att flytta tillbaka till Sverige och arbeta där istället?
    - Varför? Varför inte?
  - Finns det någon svensk skola utomlands eller i Sverige som attraherar dig mer än andra?
    - Varför? Varför inte?

Tema 3: Svenska skolor utomlands

- Hur upplever du att det finns svenska skolor utomlands?
  - Varför? Varför inte?
- Skiljer sig svenska skolorna utomlands sinsemellan eller har de något gemensamt tror du?
- Finns det svenska skolor som har högre status och bättre rykte än andra?
  - Vad är det som i så fall som gör att vissa skolor är mer attraktiva än andra för lärare?
  - Status?
- Urvalsgrupp till skolorna?
  - Vad skulle du säga karaktäriserar lärare som söker sig till arbete utomlands?
  - Tror du att lärare måste eller bör ha tidigare erfarenhet av utlandsstudier? Utlandsarbete?
- Möter/Upplever du attityder som svensk lärare utomlands?
- Vilka attityder möter du?
  - Positiva/negativa?